

og tí er tað, at tað almenna letur stuðul.

Ein slíkur stuðul kann siggjast sum ein iloga. Stuðulin er ein útreiðsla. Tað almenna vónar, at ilogan fer at geva borgarunum stórra inn-tøkur framyvir og av tí eisini stórra skattaintøkum. Inn-tøkurnar samanlagdar skulu helst verða hægr enn útreiðslurnar tí stuðul.

Soleiðis er ikki í øllum før-um. Í summum førum visir tað seg, sum um ikki eru nokk av inntøkumøguleikum í ilogumøguleikum.

Tá hetta verður staðfest, eigur stuðulin at halda uppat, um bert verður sæð út frá hesum sjónarmiði.

Verður stuðulin ikki steðg-aður um hetta mundið, skiftir hann eyðkenni frá at vera iloga til at vera flyting av inn-tøku frá einum arbeiðsøki til annað (fólk ella virki).

Ilogutiðarskeiðið, har fiski-vinnan skuldi fáa stuðul, er í flestu førum runnið.

Útgjaldingina av stuðli í hendan mun hava vit ongan verðsins mogleika at vinna innaftur.

Skal framhaldandi veitast stuðul í hesi stødd, er høvuds-endamálið helst ikki bert eitt gott figgarligt úrslit, men t.d. eisini at stuðulin gevur arbeiðsplass og at framleiðsl-an gevur útflutningsinn-tøk, og harvið eitt minni gjaldsjavnað.

Og tað fremur neyvan eina sunna menning av búskapin-um, men virkar heldur sum eitt slag av sosialhjálp.

Fyrirminur við stór-fyrítøkum

Yvir allan heim er í 80unum byrjað ein bylgja av saman-leggingum av fyrítøkum. Samanleggingarnar innan-fyrir EF eru lutvist komnar í gongd orsakað av tí innara fe-lagsmarknaðinum, ið kemur í gildi frá 1992. Fyrítøk, sum lutvist hava verið vardar móti kapping áður, kunnu ikki longur rokna við slíkari verju.

Samanleggingar av fyrítøk-um miða eftir at styrkja hes-ar á øllum økjum.

Eitt av høvudsendamálun-um er sjálvandi lægri fram-leiðslukostnaður við meira skynsamari (rationellari) framleiðslu á færri fram-leiðslustøðum.

Men endamálið er eisini stórra vinningur við mark-naðarføring t.d. við felags lýs-ing av vörumerkjum í øllum EF-löndum.

Herumframt er eisini mogleiki fyri at kunna nýta menningar- og kanningar-ressoursirnar betri.

Samanlegging av virkum í Føroyum

Umlegging til færri eindir innan høvudsinnvinnar í Fø-

oyum verður ein stór kollvelt-ing, tí nú í fleiri ár hevur verið strembað eftir at fáa arbeiðs-plass út á allar bygdirnar.

Men saman við hesum framburðinum er eisini hent tað, at vegir og tunlar eru vorðir betri, soleiðis at ar-beiðsmegin um neyðugt ikki bert fer at søkja sær arbeiði í heimbygðini.

Sigast kann, at við útbyg-gingin av »infrastrukturin-um« eru mogleikarnir í sam-felagnum øktir. Bæði rávorur og arbeiðsmegi kunnu í dag flytast nógv lættari enn fyri 10-20 árum síðani, eisini um veturin.

Men hesir mogleikar verða ikki brúktir í dag. Virk-ini skulu helst verða minst eitt í hverjari bygð og veg-irnar brúkast til sunnudags-koyring.

Samfelagsligar fortreytir

Til 1989 hevur menningin av samfelagsliga búskapinum verið merkt av, at stórir yvireftirspurningur hevur verið eftir arbeiðsmegi. Inn-til tá var tað neyðugt, fyri at fáa fatur á tí neyðugu arbeiðs-megini, at útflyta arbeiðs-megi til bygdirnar og boð vórðu eisini send eftir utlend-ingum.

Síðani 1989 er støðan nógv broytt. Yvireftirspurningur in minkaði nógv og frá byr-

janini í 1990 broyttist hetta til eitt byrjandi arbeiðsloysi, og onnur orka gjørdist eisini tøk, eitt nú maskinur og bygningar, tí fyrítøk vóru stongdar ella lýstar á tvang.

Henda framleiðsluorka skal aftur í vinnu. Spurning-urin er hvussu skjótt, og hvussu hetta skal gerast.

Skulu politikkur ella marknaðarkreftir stýra

Tann politiska stýringin kann gerast á ymsar hættir, og á ymsar hættir í ymsum londum.

Vilja vit í Føroyum laga okkum til at marknaðarkreft-irnar stýra framburðinum, ella er ynski um eina neyva politiska stýring av fram-burðinum?

Verður hugsað um at minka ta politisku stýring-javnt yvir eitt styrti áramál við at minka um stuðulin til fiskiðnaðin (skip og virki), og at tað almenna steðgar við veðhaldsveitingum, førir hetta tá við sær, at fram-leiðslan verður so nógv mið-savnað, at hetta ikki kann goðtakast?

Tá talan er um miðsavnan, ber til at hugsa bæði geograf-ískt og um eigaraviðurskipti.

Her vil eg serliga taka fram, hvar framleiðslan verður lögð, tí tann viðari ávirk-anin av hesum kann fáa óynskar avleiðingar fyri ar-beiði.

Sum dømi kunnu vit hugsa okkum, at avtøka av stuðlin-um til fiskivinnuna hevði ført við sær, at vit framyvir ikki koma at hava flakavirki í Suðri og á Sandi.

Hvøði fólkio goðtikið slíkan politikk?

Kann úrslitið ikki goð-takast, so eigur ein umlegg-ing av fiskivinnupolitikkin-um at verða tengd saman við ætlanum innan onnur umráði í samfelagnum, sum skapa aðrar mogleikar í økjum, sum missa arbeiðsplass.

Tað liggur nær at visa á staðbinding (lokalisering) av almennum stovnum.

Eisini kundi hugst at ar-beiðsloysisstuðul varð nýti-ligur undir ávisum umstøð-um.

Menningarhjálp til at stovna nýggj virki á plass-um, sum í serligan mun verða rakt av stuðulsumleggingini til fiskiðnaðin, kundi eisini komið upp á tal.

Í veruleikanum verður tað helst neyðugt at minka stuð-ulin munandi og at lata marknaðarkreftirnar ráða í stórri mun enn higartil og javna út við eini almennari ætlan og stuðli, ið eru lagað til broyttu umstøðurnar.

Politiska skipanin í Føroyum

Oftani sæst, at týðandi polit-iskar avgerðir verða nógv ávirkaðar av, at eisini verður hugsað um tann staðbundna politikkin. Tað liggur nær at hugsa sær, at frageiðingin kann finnast í sjálvari val-skipanini.

Sum valdomini eru skipað, førir tað ofta við sær, at politikarar, tá ið týðningarmiklar avgerðir skulu takast, mugu leggja stórri vekt á egið valdomi enn á landspoli-tikkin. Tað eru nógv dømi um hetta, kanska serliga nú ið sparast skal.

Tað kundi tí verið kannað, um mogleiki var fyri at valt

Helgi Fossadal, bankar jóri:

Marknaðarstýring heldur enn politisk stýring

Avtøka av stuðlinum til vinnuna

Á tvang við flakavirkjum, sum ikki bera seg

Almenna virksemd minkast við 50% yvir 2 ár

Privatisering av almennum stovnum

Ja til fremmandar iløgur í Føroyum

Avtakið monopolini

Nokk við 10 flakavirkjum í Føroyum

Inn í EF

Okkum tørvar góðar virkisleiðarar

Í mesta lagi 9 kommunur í Føroyum

Talið á lögtingslimum skerast niður í h

Eitt valdømi fyri at minka um lokalpolitikkin

Arbeiðsloysistuðul í ávisum førum

Meira burtur úr fiskastovnunum

løgtingslimirnar í einum val-dømi, soleiðis at tann stað-bundni politikkurin í Løg-tinginum fekk minni vekt. Í eini slíkari skipan kundi talið á lögtingslimum verið skorið niður við eini helvt.

Kommunurnar skuldu verið lagdar saman, soleiðis at tað í mesta lagi vera 9 kommunur í Føroyum.

Tær skuldu fingið nógv fleiri uppgávur enn í dag.

Hvussu kunnu figgarfyrítøkur luttaka

Figgarfyrítøkur hava í mongum londum verið nógv við í umskipanini av vinnu-livinum. Tí í fleiri førum kravst nógvur peningur til umleggingina.

Orsøkirnar til at umskipa kunnu vera margar. Í flestu førum eru tað framleiðslu-virki, ið hava roynt at um-skipað, og í øðrum førum er tað figgarfyrítøkurnar, ið hava rátt til eina ávísu fram-tøku (áisan útvikling).

Sum dømi kann nevast at figgjarsamtakið HAFNIA ógvuliga tíðliga kom við tí sjónarmiðnum, at Danmark var fremst í heiminum innan landbúnaðaridnað sum heild, t.v.s. bæði jarðarbrúk, mat-vörur og maskinur til jarðar-brúk og framleiðslu av mat-vörum.

Út frá hesum hevur HAFNIA verið við at gjørt fleiri nýggjar og stórra fyri-tøkur innan h.

Sum fylgja av hesum al-tjóða rákinum eru banka- og spælkassalógin og spælkassalógin soleiðis at danska spælkassur kunnu eiga aðrar fyrítøkur eitt styrti tíðar-

skeið við tí fyrri eyga at vera við í eini umskipan av vinnu-fyrítøkum.

Tann nýggja bankan og sparikassalógin er ikki gald-andi fyrri Føroyar og nýggja peningastovnarin her tí royna at arbeiða við nýggja vanabundnum hættum, tá virki verða yvirtikin ella umlagd.

Nýggir vinnu-møguleikar í Føroyum

Fyrirteytnar fyri at seta á stovn nýtt vinnuvirksemi eru, at neyðugu fortreytirnar eru til staðar:

- eginpeningur (helst 15-25%)
- rávorur
- framleiðslutól
- bygningar
- kvali
- sölukanalir og marknaðar-ørgsætlanir
- tólk við leiðaraevnum

Sum framanfvi nevnt er alivinnan t.í. vinn-an, ið er sett á stovn í Føroy-um. Tí eru framyvir ótroymt-ir og ómøguleiki við hesa vinnu.

Sum sæst í fjølmíðlunum verður søluhátturin sera nógv umrøddur.

Talað verður um, hvat skal gjerast við tí, ið títt at hann er óvinn og búgvinn at selja.

Hvørjari goðsku skal royn-ast eftir, og hvussu skal laks-penningur? Hvussu mong goðsøðir? Hvussu verða hesi goðskustig fupst?

Goðskustig og goðskustig

Alt ov nógv flakavirki. Hægst neyðugt við 10, hini mugu til alternativa framleiðslu